

סיום התורה תשפ"ז
המעבר ממשנה ליהושע
לעי"נ חנוך בן חיים יוסף הלוי גוטמן ז"ל
גלב"ע כ"ה תשרי

דברים פרק לא

(יד) ויאמר יקוק אל משה הן קרבו ימיה למות קרא את יהושע והתיצבו באהל מועד ואצננו וילך משה ויהושע ויתיצבו באהל מועד: (טו) וירא יקוק באהל בעמוד ענן ויעמד עמוד הענן על פתח האהל: ס (טז) ויאמר יקוק אל משה הנך שכב עם אבתיך וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי נכר הארץ אשר הוא בא שמה בקרב ונעזבני והפר את בריתי אשר כרתי אתו: (יז) וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרתי פני מהם והיה לאכל ומצאאו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על פי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה: (יח) ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל אלהים אחרים: (יט) ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדוה את בני ישראל שיקמה בפיהם למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל: (כ) כי אביאנו אל האדמה אשר נשבעתי לאבותי זבת חלב ודבש ואכל ושבע ודשן ופנה אל אלהים אחרים ועבדום ונאצוני והפר את בריתי: (כא) והיה כי תמצאן אתו רעות רבות וצרות וענתה השירה הזאת לפני לעד כי לא תשכח מפי זרעו כי ידעתי את יצרו אשר הוא עשה היום בטרגם אביאנו אל הארץ אשר נשבעתי:

רש"י

(יד) ואצננו - ואזרנו: (טז) נכר הארץ - גויי הארץ: (יז) והסתרתי פני - כמו שאינו רואה בצרתם: (יט) את השירה הזאת - (לקמן לב, א) האזינו השמים עד (לב, מג) וכפר אדמתו עמו: (כ) ונאצוני - והכעיסוני וכן כל נאוך לשון כעס: (כא) וענתה השירה הזאת לפני לעד - שהתירתי בו בתוכה על כל המוצאות אותן: כי לא תשכח מפי זרעו - הרי זו הבטחה לישראל, שאין תורה משתכחת מזרעם לגמרי:

העמק דבר לנצי"ב

(יד) הן קרבו ימיה למות וגו'. יש להבין הקדמה זו. מה היא נוגע לצווי ה' ליהושע. הלא היה אפשר שיצונו גם מכבר והיה אפשר ג"כ לצוות אחר מות משה. אבל מתחלה נבא למה שאמרו חז"ל בב"ב דע"ה פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה. והביאור ידוע שכמו שאור הלבנה בא רק מכח החמה כך אור יהושע זורח מאור משה. ולכאורה קשה הרי יהושע היה נביא כמו כל הנביאים שהשיגו נבואה גם מבלי האצלת אור פני משה. אלא הענין דיהושע היה גדול מכל הנביאים בזה הפרט של תורה שבע"פ. ובזה הפרט היה מושפע ממשנה שהיה זורח בכח תורה שבכתב. ובזה אמרו פני משה כפני חמה כו'. דכח אור תורה שבכתב שהיה זורח בגבורה על פני משה נפל על פני יהושע וזרח באור כח התלמוד וכדאי בכ"מ אלו אמרה יהושע ב"נ בפומיה לא צייטנא ליה. הרי שהוא היה הראש בזה הכח. מעתה הדבר מובן דכשם שאין הלבנה זורחת אלא בשעה שהחמה נוטה לשקוע. כך לא היה יכול יהושע לזרוח בעוד אור פני משה היה זורח בגבורה. והיינו דאי במדרש שתי פעמים דבר יהושע לפני משה וגער בו. האי במעשה העגל כו'. שנית בשעה שאמר יהושע אדני משה כללם. הודיעו לנו חז"ל כי בעוד זרח אור פני משה. לא מצא יהושע ידיו עד שהחל אור פני משה לשקוע. אז החל לזרוח פני יהושע. וזהו דבר ה' הן קרבו ימיה למות. והתחיל אורו לשקוע כאשר יבואר לפנינו מקרא י"ט. ע"כ השעה מכוין להאציל מרוחך עליו: קרא את יהושע והתיצבו. דבר ה' למשה היה בא"מ. וא"כ כך היה להקב"ה לומר. קרא את יהושע והתיצב עמך. והיה משה שולח אחריו. אלא רמז הקב"ה למשה שיקרא הוא בעצמו את יהושע וכדאי בתענית ד"ז רחב"פ רמי כתיב לקראת צמא התיו מים וכתיב הוי כל צמא לכו למים אם תלמיד הגון הוא לקראת צמא התיו מים כו' וזהו דבר ה' שיקראו בעצמו [וכדאי ביבמות דמ"ד וקראו הם ולא שלוחן] ויבאו יחד ויתיצבו בא"מ: ואצננו. היה במשמע להזהיר על הנהגת ישראל. כלשון דכתיב בס' שמות ז' במשה ואהרן ויצום על ב"י וגו'. אבל מלשון המקרא להלן כ"ג ויצו את יהושע ב"נ ויאמר חזק וגו' ולא כתיב לאמר כלשון המקרא כ"פ. אלא הצווי הוא דבר בפ"ע. והאמירה דבר בפ"ע. והיינו כמשי"כ שהיה כאן הערה מן ה' אל יהושע איך לדקדק בקראי ולהעמיד כח תורה שבע"פ. וכך הפי' לעיל כ"ד ח' כאשר צויתם וע"ש ובס' בראשית ויצו ה' אלהים על האדם וגו' ע"ש. אלא דשם הוא בענין א' במה שאמר מכל עץ הגן וגו' צוה דברי קבלה היינו שבע מצות. וכאן היה הצווי דבר בפ"ע לדקדק בכח"ת. ויאמר חזק ואמץ בהנהגת ישראל: וילך משה ויהושע. מבואר שלא שלח משה אחריו שיבא לא"מ. אלא הלך בעצמו ליהושע וקראו והלכו יחדיו לא"מ: